

Автор, дата, розміщення опису:

- 1 (6) – Прядко О. І., 20 липня 2004, Північне лісництво;
- 2 (7) – Прядко О. І., 20 липня 2004, Північне лісництво;
- 3 (9) – Прядко О. І., 21 липня 2004, Старосільське лісництво;
- 4 (4) – Черноус О. П., 21 липня 2004, Північне лісництво;
- 5 (11) – Прядко О. І., 21 липня 2004, Старосільське лісництво;
- 6 (17) – Андрієнко Т. Л., 22 липня 2004, Старосільське лісництво;
- 7 (8) – Прядко О. І., 21 липня 2004, Північне лісництво;
- 8 (3) – Черноус О. П., 21 липня 2004, Північне лісництво;
- 9 (15) – Андрієнко Т. Л., 21 липня 2004, Старосільське лісництво;
- 10 (1) – Черноус О. П., 21 липня 2004, Північне лісництво.

Стаття надійшла до редколегії
16.10.2015 р.

УДК 502.75(477.48)

**Ольга Скакальська,
Василь Коніщук,
Андрій Сасюк,
Олексій Більовський,
Олександр Мнюх**

Знахідка *Drosera rotundifolia* L. біля озера Святого (Хмельницька область)

У статті повідомляється про знахідку *Drosera rotundifolia* L. у межах заболочених берегів території гідрологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення – озера Святе, що увійшла в НПП «Мале Полісся» Хмельницької області. Наведено результати геоботанічних, фітоценотичних досліджень, екології місцезростання виду. Рослинність представлено формаціями *Sphagneta magellanicum*, *Sphagneta cuspidatum*, які утворюють асоціації *Sphagnum magellanicum* + *Carex rostrata* + *Sphagnum cuspidatum* + *Ledum palustre* + *Calla palustris* + *Drosera rotundifolia*. Висвітлено дані про чисельність особин у ценопопуляції на моніторинговій території. Отримані дані засвідчують сприятливі умови для подальшого розвитку та самопідтримання популяцій у ценозі. Також виявлено зростання *Scheuchzeria palustris* L., яка занесена до Червоної книги України.

Ключові слова: фітоценоз, асоціація, *Drosera rotundifolia* L., гетеротрофний вид, гелофіт, чисельність, структура.

Постановка наукової проблеми та її значення. Починаючи з другої половини ХХ ст., охорона та збереження генофонду рідкісних і зникаючих видів рослин стала однією з головних проблем сучасності. В останні п'ятдесят років, а надто ж нині, велику тривогу викликає швидка зміна рослинного світу внаслідок антропогенної діяльності, особливо поблизу населених пунктів, що призводить до зникнення корінних екосистем і заміни їх новими, неврівноваженими системами рудерально-сегетального типу. Зникнення цих видів може мати катастрофічні наслідки для біосфери. Тому важливою запорукою в справі охорони раритетних видів є їх виявлення, моніторинг і запровадження системних механізмів збереження [8, с. 41–46]. У зв'язку з тим виникає необхідність вивчення й обліку популяцій рідкісних видів рослин, яким загрожує зникнення. До них належить *D. rotundifolia* L.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Вивчення та охорона «комахоїдних» рослин в Україні – актуальне питання. Ці незвичайні види рослин ще недостатньо вивчені й можуть не лише скоротити чисельність популяцій, а й зникнути у світовому масштабі. В Україні комахоїдні рослини вивчав академік М. Г. Холодний, який виокремив близько 500 видів і сім родин. Рослини-хижаки України досліджено в монографії Т. Л. Андрієнко [1, с. 80; 2, с. 116].

Мета роботи – комплексне дослідження цього виду в межах заболочених берегів території гідрологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення озера Святе (рис. 1).

Матеріали й методи дослідження. В основу роботи покладено матеріали польових досліджень 2014 р., проведених маршрутно-пошуковим методом із фотографуванням та складанням геоботаничних описів за [7, с. 256] і за загальноприйнятими методиками [5, с. 155; 9, с. 449; 6, с. 11–16]. Отримані результати опрацьовано статистично на ПК із використанням програм Microsoft Office Word та Microsoft Office Excel, 2003, 2007, номенклатуру видів подано згідно з Vascular plants of Ukraine [12, с. 345]. Окрім оригінальних досліджень, для хорологічного аналізу видів рослин критично опрацьовано літературні дані та матеріали з фондів гербаріїв Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України (KW), Рівненського обласного краєзнавчого музею (ROKM), Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка (KWNA).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Ареал *D. rotundifolia* бореальний, ацидофільний циркумполярний вид [4, с. 31–38; 13, с. 601–605] охоплює Європу, північну частину Азії, Сибір, арктичну й помірну частини Північної Америки. В Україні зростає на Поліссі, північній частині Лісостепу, у Карпатах. Хоча *D. rotundifolia* ще не включена до Червоної книги України, проте забезпечена охороною в багатьох заказниках державного значення, природних парках [1, с. 80]. Уключена до списків регіонально рідкісних видів майже у всіх областях (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Закарпатська, Київська, Луганська, Львівська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Чернівецька). Також найпівденнішим місцезнаходженням виду є Нижньодніпровські піски в Херсонській області [10, с. 342–346]. Зазвичай зростає на берегах заболочуваних озер, а також на трясовинах сфагнових боліт. Це багаторічна трав'яниста рослина з розеткою прикореневого листя. Коренева система розвинена слабо та являє собою систему додаткових коренів. Листя розпростерті, із майже округлою або округло-овальною пластинкою 0,4–1 см завдовжки й 0,45–1,8 см у ширину. Верхня поверхня пластинки в середній частині покрита головчастими залозистими волосками 0,5–1 мм завдовжки, крайові волоски значно довші. Черешки листя голі, квіткові стрілки в кількості 1–3, 7–20 см заввишки. Квітки п'ятипелюсткові, білі, дрібні, зібрані в кінцеві негусті китицеподібні суцвіття. Плід – подовжено-овальна гладка коробочка 5–6,5 мм довжиною, 2–2,5 мм шириною. Насіння численне, до 1,2 мм довжиною, світло-буре, веретеноподібне, майже гладке. Загальна площа ловчої поверхні *D. rotundifolia* є характеристикою інтенсивності вегетативного росту цього виду в поточному вегетативному сезоні. Кількість листя на рослині, що розвивається, характеризує інтенсивність утворення нових листових пасток [13, с. 601–605].

Рис. 1. Досліджувана територія навколо заболочених берегів озера

На основі літературних джерел та власних досліджень очевидно, що значна кількість локалітетів цього виду вже докорінно трансформована внаслідок широкомасштабних осушувальних робіт і на сьогодні *D. rotundifolia* слід розглядати як швидкозникаючий.

На початку вересня 2014 р. проведено дослідження популяцій *D. rotundifolia* на території гідрологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення «Озеро Святе», що увійшла в НПП «Мале Полісся», Ізяславського району Хмельницької області у восьмому кварталі Михельського лісництва. Загальна площа водного дзеркала – 4 га. Це унікальна місцевість: прохідна долина між Волинським лесовим плато та Подільською височиною, по якій стікали льодовикові води. За фізико-географічним районуванням належить до Поліської провінції мішано-лісової хвойно-широколистяної зони на південному заході Східноєвропейської рівнини [3, с. 92]. За гербарними даними, у східній частині Малого Полісся вперше цю рослину виявив А. І. Барбарич у 1952 р. на березі озера Святе [11, с. 602–605]. За літературними та гербарними даними, цей вид відомий для таких областей, як:

- **Львівська** (*Буський район* – с. Поповичі, кв. 36 Радехівського л-ва (А. В. Шумилова, 1986 р., KW), *Турківський район* – долина р. Гуснівка, ур. Рацине (О. Криста, І. Вайнагій, 1986 р., KW), *Самборський район* – околиці с. Б. Білянка (Ю. Р. Шеляг-Сосонко, 1960 р., KW));

- **Рівненська область** (*Рокитнівський район* – с. Більськ, по стінках канави від старої колії в лісі (Н. М. Шиян, О. О. Орлов, І. О. Беднарська, 2004 р., KW), с. Хміль, оз. Біле (Н. М. Шиян, О. О. Орлов, І. О. Беднарська, 2004 р., KW), (Онук Л. Л., Скакальська О. І., Скоропляс І. О., 2013 р. гербарій Інституту агроекології і природокористування НААН України), у межах заболочених берегів оз. Чорне (Онук Л. Л., Скакальська О. І., Скоропляс І. О., 2013 р., гербарій Інституту агроекології і природокористування НААН України), (Скакальська, 2014 р., гербарій Інституту агроекології і природокористування НААН України), с. Березове (Л. Сліпайлова, 1958 р., KW), *Дубровицький район* – заказник Почаївський (Т. Л. Андрієнко, В. Варченко, В. М. Прядко, 1980 р., KW), Поліський заповідник, б. Мороши (А. Балашев, 1972 р., KW), *Клесівський район* – с. Ломек (Є. М. Брадїс, 1950 р., KW), с. Єльня, б. Погоня (Є. М. Брадїс, 1950 р., KW), *Володимирецький район* – с. Озерці, б. Коза (Г. Антонова, 1975 р., РОКМ), с. Більська Воля, болото на березу оз. Біле (Г. Антонова, 1975 р., РОКМ), (*Сарненський район* – б. Кременне (А. Галкіна, 1976 р., РОКМ), *Острозький район* – с. Буща (І. Ольшанський, 2009 р., KW));

- **Сумська область** (*Ямпільський район* – с. Олине (Т. Л. Андрієнко, О. П. Черноус, 2003 р., KW), *Середина – Будський район* – с. Сорокіне (Т. Базан, С. Панченко, 2008 р., KW));

- **Харківська область** (Клюквенське болото (Шміряєв, 1907 р., KW), *Ізюмський район* – м. Змієвськ, с. Лиман (Є. В. Лавренко, 1920 р., 1923 р., KW), м. Купанськ (М. Клоков, С. Піскунов, 1910 р., KW));

- **Черкаська область** (м. Сміла (Д. Зеров, Ю. Клеонов, 1923 р., KW));

- **Донецька область** (*Краснолиманський район* – с. Ярова (В. М. Остапко, В. В. Кучеревський, 1979 р., KW));

- **Хмельницька область** (*Нетішинський район* – м. Нетішин, на піску біля водосховища ХАСС (Г. А. Чорна, М. М. Губарь, 2004 р., KW), *Ізяславський район* – Михалівське л-во, берег оз. Святе (А. Барбарич, 1952 р., KW), ландшафтний парк «Мальованка» (Л. С. Юглічек, 2010 р.));

- **Київська область** (*Святошинський район* – (Васильєв – Яковлев, 1905 р., KW), Києво-Межигірська державна дача біля р. Щербинець (Ю. Н. Семенович, 1914 р., KW), *Києво-Святошинський район* – хутір Толопунь (А. Зап'ятова, 1968 р., KW), околиці м. Київ на болоті біля оз. Рибне (Д. Зеров, 1925 р., В. І. Літський, 1924р., М. Котов, 1946 р., Ю. Н. Семенович, 1913 р., KW), *Баришівський район* (Переяславський повіт), околиці с. Коржі (Д. Зеров, 1922 р., І. Ольшанський, 2008 р., KW), *Обухівський район* – с. Підгірці (Т. Помагайба, 1934 р., KW));

- **Житомирська область** (*Коростишівський район* – с. Осикове (Д. М. Якушенко, 2008 р., KW), околиці м. Житомир (Д. Зеров, П. Оксіюк, 1925 р., KW), Поліський заповідник, б. Мироши (Л. Балашев, 1972 р., KW), *Новоград-Волинський район* – заказник Городниця (Т. Л. Андрієнко, 1978 р., KW), *Овруцький район* – с. Городець (Д. М. Якушенко, О. О. Орлов, 2006 р., KW));

- **Волинська область** (*Старовижівський район* – с. Залиманами, б. Бобоцке (Є. М. Брадїс, Радзиевський, 1949 р., KW), м. Ратне (А. І. Барбарич, 1949 р., KW), *Голівнянський район* – с. Опалин (А. І. Барбарич, 1949 р., KW), *Шацький район* – с. Світязь (А. І. Барбарич, 1949 р., KW), смт Шацьк, оз. Красинець (В. І. Гончаренко, 2005 р., KW), НПП Шацький б. Пульмівський рив, (Д. М. Якушенко,

2005 р., KW), *Заболотнівський район* – м. Заболоття, берег оз. Тур (А. І. Барбарич, 1949 р., KW), *Ковельський район* – с. Шкроби, болото біля оз. Синово (Н. І. Батова, 1998 р., KW), *Камінь-Каширський район* – с. Нові Червища (В. Л. Шевчик, Д. М. Якушенко, Є. О. Воробйов, 1998 р., KW), с. Рудка – Червинська (Т. Л. Андрієнко, 2007 р., KW));

• **Вінницька область** (*Калинівський район* – околиці м. Калинівка, Медвідська лісова дача (В. М. Вірченко, 2003 р., KW), с. Горків, болото по річці Згар (Д. Зеров, 1927 р., KW));

• **Закарпатська область** (*Іршавський район* – сфагнове болото під г. Бумсора, 750 м. н. р. м. (В. І. Чопик, 1968 р., KW), НПП «Зачарований край», с. Ільниця (В. В. Лутак, 2012 р.), хребет Свидовець, полонина Крачунеска, б. на схилі 1415 м. н. р. м. (Л. М. Борсукевич, 2007 р., KW), *Перечинський округ*, долина Лумимур (Є. М. Брадїс, 1948 р., KW), *Рахівський район* – б. Чорне багно (Є. М. Брадїс, 1947 р., С. М. Мосякін, 1985 р., О. Ловеліус, 1984 р., В. Комендар, 1953 р., KW));

• **Івано-Франківська область** (*Рожнятівський район* – болото Мелана (В. І. Чопик, В. О. Дубовик, 1967 р., Д. М. Якушенко, 2008 р., KW), хребет Черногора, с. Ворохта (В. І. Чопик, В. О. Дубовик, 1967 р., KW)).

На межах заболочених берегів території ми досліджували ценополюції *D. rotundifolia*.

Ценополюція № 1 (рис. 2) – локального характеру, численна, *D. rotundifolia* росте групами 30–100 особин на 1 м². Вид входить до складу формації *Sphagneta magellanicum*, який утворює асоціацію *Sphagnum magellanicum* + *Carex rostrata*. Проективне покриття рослинного покриву – 70 %, моховий становить 100 %. Домінантами в асоціації виступають *Carex rostrata* Stokes. (40 %), *Ledum palustre* L. (20 %). До складу деревостану асоціації входять *Pinus sylvestris* L. (проективне покриття становить менше 1 %). До складу трав'яного покриву також входять *Carex flava* L., *Eriophorum vaginatum* L., *Lysimachia vulgaris* L. проективне покриття становить менше 1 %.

Ценополюція № 2 (рис. 2) має умови місцезростання ідентичні з № 1. Вид росте мозаїчно групами до 50 особин на 1 м². Вид входить до складу формації *Sphagneta cuspidatum*, який утворює асоціацію *Sphagnum cuspidatum* + *Ledum palustre*. Міцні фітоценотичні позиції займають *Carex flava* (40 %), *Carex rostrata* (20 %). Деревостан представлено такими видами: *Pinus sylvestris*, *Betula pendula* Roth. Покриття – менше 1 %. У складі трав'яного покриву виявлено *Eriophorum vaginatum* (5 %), *Lysimachia vulgaris*, проективне покриття яких – менше 1 %.

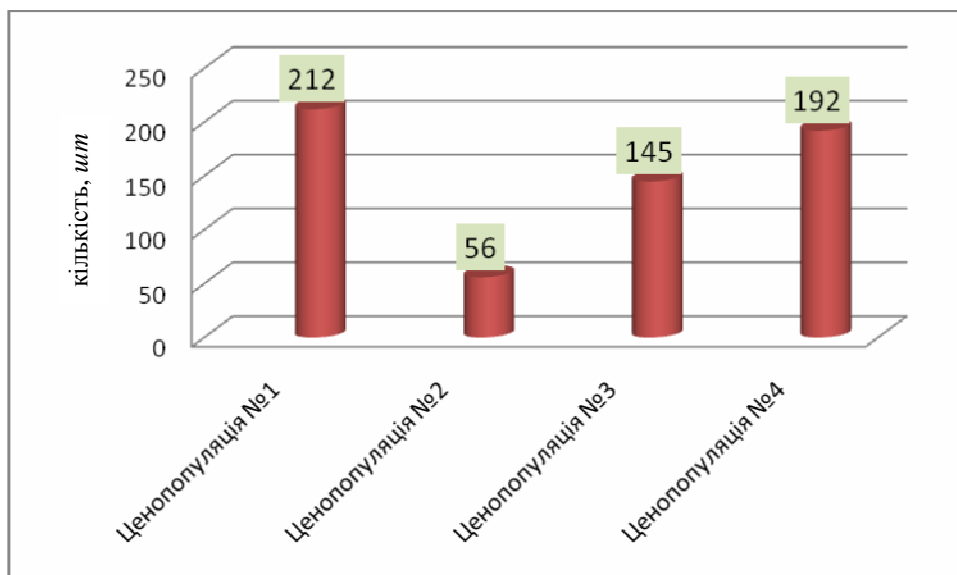

Рис. 2. Чисельність *Drosera rotundifolia* L. у ценопопуляціях

Ценополюцію № 3 (рис. 2) представлено куртинами, які мозаїчно поширені в її межах. Вид входить до складу формації *Sphagneta cuspidatum*, що утворює асоціації *Sphagnum cuspidatum* + *Ledum palustre* + *Calla palustris*. До складу деревостану входить *Pinus sylvestris* проективне покриття менше 1 %. Травостан представлено ценозами з домінуванням *Eriophorum vaginatum* – (10 %), *Carex*

rostrata – (20 %), *Lysimachia vulgaris* – (10 %), *D. rotundifolia* – (10 %), в угруповання також входить *Molinia caerulea* (L.) Mosch, відповідно проективне співвідношення – менше 1%.

Ценопопуляція № 4 (рис. 2) локального характеру, рослини ростуть мозаїчно, численними куртинами від 10 до 170 шт. на м². Вид входить до складу формації *Sphagneta cuspidatum*, утворює асоціації *Sphagnum cuspidatum* + *Ledum palustre* + *Drosera rotundifolia*. Проективне покриття рослинного покриву – 80 %, моховий становить 100 %. Домінуюче місце займають *Carex rostrata* (20 %), *Ledum palustre* (20 %), *Drosera rotundifolia* (40 %). До складу травостану також входять *Carex flava*, *Eriophorum vaginatum*, *Menyanthes trifoliata* L., *Lysimachia vulgaris*, *Potentilla erecte* (L.) Rausch. Проективне покриття цих видів – 1 %. Виявлено червонокнижний вид – *Scheuchzeria palustris* L., проективне покриття якої – > 5 %.

У подальшому роботу має бути спрямовано на здійснення системного моніторингу, що дасть змогу встановити адаптивні можливості й ступінь стійкості популяцій *D. rotundifolia*, виявлення факторів, що впливають на динаміку чисельності та структуру популяцій, темпів приросту популяцій на підставі розрахунків коефіцієнтів розмноження й виживання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дослідження засвідчили, що територія має наукову, природоохоронну, естетичну цінності. Висока заболоченість, віддаленість частково обмежили антропогенний вплив на територію. Угруповання болотної рослинності, до яких приурочені популяції *D. Rotundifolia*, є унікальним осередком зростання не лише цього виду, а й інших, занесених до Червоної книги України (*Scheuchzeria palustris* і регіонально-рідкісних рослин Хмельницької області *Menyanthes trifoliata*, *Calla palustris*).

Тому задля збереження цінних популяцій *D. rotundifolia* потрібно забезпечити охорону їхніх природних локалітетів із дотриманням режиму заповідності. Актуальним вважається проведення регулярних екомоніторингових досліджень, на основі яких можна буде оцінювати життєвий стан популяцій, спрогнозувати динамічні тенденції та можливі наслідки змін.

Джерела та література

1. Андрієнко Т. Л. Комахоїдні рослини України / Т. Л. Андрієнко. – К. : Альтерпрес, 2010. – 80 с.
2. Андрієнко Т. Л. Природа унікального краю Мале Полісся / Т. Л. Андрієнко. – Кам'янець-Подільський : Вид-во ПП Мошинського В. С., 2010. – С. 116.
3. Андрієнко Т. Л. Національний природний парк «Мале Полісся» : наук. нариси до створення / Т. Л. Андрієнко, Р. Г. Білик, Л. П. Казімірова [та ін.]. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський. 2011. – 92 с.
4. Баландин С. А. Росянка круглолиста / С. А. Баландин, Т. П. Баландина // Биологическая флора Московской области. – Вып. 9. – Ч. 2. – М., 1993. – С. 31–38.
5. Байдеман И. М. Методика изучения фенологии растений и растительных сообществ / И. М. Байдеман. – Новосибирск : Наука, 1974. – 155 с.
6. Голубев В. Н. К методике эколого-биологических исследований редких и исчезающих растений в естественных условиях / В. Н. Голубев // Бюл. Никитского бот. сада. – 1982. – В. 47 – С. 11–16.
7. Григора І. М. Польовий практикум з ботаніки : навч. посіб. / І. М. Григора, Б. Є. Якубенко. – К. : Арістей, 2005 – С. 256.
8. Попов С. Ю. Раритетне дендрорізноманіття: проблематика та охорона / С. Ю. Попович, О. М. Корінько // Рослинний світ у Червоній книзі України: реалізація Глобальної стратегії збереження рослин : матеріали Міжнар. наук. конф. – К. : Альтерпрес, 2010. – С. 41–46.
9. Работнов Т. А. Методы изучения семенного размножения травянистых растений в сообществе / Т. А. Работнов // Полева геоботаника. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1960. – 449 с.
10. Уманець О. Ю. Найпівденніша знахідка *Drosera rotundifolia* в Україні / О. Ю. Уманець, І. І. Мойсієнко // Чорноморський бот. журн. – Т. (8), № 3. – 2012. – С. 342–346.
11. Юглічек Л. С. Комахоїдні рослини регіонального ландшафтного парку «Мальованка» / Л. С. Юглічек // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю природного заповідника «Медобори». смт Гримайлів, 2010 р. – С. 602–605.
12. Mosyakin S. L. Vascular plants of Ukraine. A nomenclature checklist / S. L. Mosyakin, M. M. Fedoronchouk. – Kiev : M. G. Kholodny Institute of Botany, 1999. – 345 p.
13. Thum M. Segregation of habit and prey in two sympatric carnivorous plant species, *Drosera rotundifolia* and *Drosera intermedia* / M. Thum // Oecologia. – 1986. – Vol. 70. – P. 601–605.

Скакальская Ольга, Конищук Василий, Сасюк Андрей, Белёвский Алексей, Мнюх Александр. *Находка *Drosera rotundifolia* L. у озера Святого (Хмельницькая область).* Изучение и охрана «насекомоядных» растений в Украине является актуальным вопросом. Эти необычные виды растений еще недостаточно изучены и могут не только сократить численность популяций, но и исчезнуть в мировом масштабе. В статье сообщается о находке *Drosera rotundifolia* L. в пределах заболоченных берегов территории гидрологической памятки природы общегосударственного значения озера Святое, вошедшей в НПП «Малое Полесье» Хмельницкой области. Приведены результаты геоботанических, фитоценологических исследований, экологии места произрастания вида. Растительность представлена формациями *Sphagneta magellanicum*, *Sphagneta cuspidatum*, которые образуют ассоциации *Sphagnum magellanicum* + *Carex rostrata* + *Sphagnum cuspidatum* + *Ledum palustre* + *Calla palustris* + *Drosera rotundifolia*. Освещены данные о численности особей в ценопопуляциях на мониторинговой территории. Полученные данные свидетельствуют о благоприятных условиях для дальнейшего развития и самоподдержания популяций в ценозе. Также отмечается произрастание *Scheuchzeria palustris* L., которая занесена в Красную книгу Украины.

Ключевые слова: фитоценоз, ассоциация, *Drosera rotundifolia* L., гетеротрофный вид, гелиофиты, численность, структура.

Skakal's'ka Olga, Konischuk Vasul', Sasiuk Andrii, Bilovskyy Oleksii, Mnyuh Oleksandr. *Drosera Rotundifolia L. Finding the Holy Lake (Khmelnitsky Region).* Study and Protection of «carnivorous» plants in Ukraine is an important issue. These unusual species of plants have not been studied and can not only reduce the number of populations and disappearing on a global scale. The article reports the discovery of *Drosera rotundifolia* L. within the territory of the coast wetlands hydrological nature reminder of national importance «Lake» saints», included in the NPP «Small Polesie» Khmelnytsky region. The results presented geobotanical, phytocenotic research ecology habitat species. The vegetation is represented by formations *Sphagneta magellanicum*, *Sphagneta cuspidatum*, which form the association of *Sphagnum magellanicum* + *Carex rostrata* + *Sphagnum cuspidatum* + *Ledum palustre* + *Calla palustris* + *Drosera rotundifolia*. Covered data on the number of individuals in populations at the monitoring site. The findings suggest that favorable conditions for further development and self-sustaining populations in cenosis. Also noted habitat *Scheuchzeria palustris* L., which is listed in the Red Book of Ukraine.

Key words: phytocoenosis, association, *Drosera rotundifolia* L., heterotrophic species heliofit, size, structure.

Стаття надійшла до редколегії
11.11.2015 р.

УДК 581.524.1

Вікторія Скляр

Розмірна структура підросту дуба звичайного в лісових фітоценозах Лівобережного Полісся України

Надана інформація про величини висоти та діаметра стовбура в особин різних груп молодого покоління дуба звичайного, наявного під наметом лісових фітоценозів 17 груп асоціацій, які є типовими для Лівобережного Полісся України. Охарактеризовано розмірну структуру трьох когорт підросту: дрібного, середнього та великого. Показано, що кожна з них у тому чи іншому лісовому фітоценозі має специфічні особливості розмірної структури. Для поглибленої оцінки розмірної структури когорт запропоновано та використано спеціальний показник: індекс різноманітності розмірної структури (IDSS). Показано, що когортам підросту дуба звичайного не притаманний високий рівень різноманітності розмірної структури: значення IDSS у більшості фітоценозів є меншими за 25 %. Відзначено тенденцію до зменшення різноманітності розмірної структури в міру дорослішання підросту.

Ключові слова: лісоутворювальні види, природне відновлення лісів, підріст, морфометричний аналіз, дуб звичайний.

Постановка наукової проблеми та її значення. Розмір рослинних організмів значною мірою у зв'язку з прикріпленням способом життя є їхньою дуже важливою базовою характеристикою. Із ним безпосередньо пов'язано багато властивостей рослин, зокрема їх місце у біогеоценозі, внесок у біопродукцію, місце в комплексі внутрішньоекосистемних зв'язків [5, 16].

© Скляр В., 2015